

2024-05-29

Utbildningsdepartementet

RIOs remissvar på betänkandet Växla yrke som vuxen – en reformerad yrkesutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)

RIO inkommer härmed med yttrande över betänkandet Växla yrke som vuxen – en reformerad yrkesutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16).

Inledande kommentarer

RIO delar utredningens bedömningar om behov av bättre förutsättningar att snabbt möta nya stora utbildningsbehov, behov av riksrekrytering inom vuxenutbildningen; att delar av den inte är riksrekryterande är ett hinder för kompetensförsörjningen, samt behov av en löpande uppräkningsnivåer till vuxenutbildningen; värdet har utarmats med ökade kostnader och hög inflation.

Vidare delar RIO utredningens uppfattningar om att studier för personer med funktionsnedsättning ska underlättas; behov av kompetensutveckling hos lärare och annan personal inom delar av vuxenutbildningen och mer kunskap om funktionsnedsättningar i relation till undervisning av vuxna individer.

Folkhögskolan är en riksrekryterande utbildningsform som snabbt kan anpassa kursutbudet utifrån rådande och kommande samhällsbehov och utmaningar. Den är ofta det enda reella utbildningsalternativet för personer med funktionsnedsättning. Detta framgår också av Specialpedagogiska skolmyndighetens studie *Att studera som vuxen med funktionsnedsättning* som visar att de studerandes erfarenheter av folkhögskolan är goda i jämförelse med övrig vuxenutbildning. Vidare har RIO länge påtalat behovet av att statsbidraget till folkhögskolan räknas upp liksom att statens, bland annat i form av ett förstärkningsbidrag, och regionernas stöd ska täcka kostnaderna för en anpassad verksamhet för personer med funktionsnedsättning.

RIOs synpunkter

RIO tillstyrker att Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) ska ta hänsyn till folkhögskolans utbildningsutbud vid bedömning av ansökningar om ny utbildning inom yrkesskolan. RIO avstyrker att delar av folkhögskolans yrkesutbildningar bör avvecklas.

Av betänkandet framgår att kommunerna inte utnyttjar statsbidrag för regionalt yrkesvux fullt ut – det är inte tillräckligt flexibelt för att möta snabbt förändrade utbildningsbehov – jämfört med många andra statsbidrag inom utbildningsområdet har det en låg nyttjandegrad, att komvux inte är riksrekryterande vilket skiljer komvux från annan offentligt finansierad utbildning för vuxna, att kompetensutvecklingsbehoven är särskilt stora inom komvux – framför allt inom ämnesdidaktik och kunskaper som är specifika för vuxnas lärande och att många yrkeslärare i komvux saknar behörighet och lärarlegitimation.

Det är därför anmärkningsvärt att utredningen i betänkandet bortser från folkhögskolan och föreslår en löpande uppräknings av statsbidraget till regionalt yrkesvux, riktade statliga satsningar på yrkesutbildning inom komvux utöver det ordinarie statsbidraget för yrkesvux, för att förbättra kunskapsläget en kvalitetsgranskning av studiesituationen för elever med funktionsnedsättning som studerar inom komvux och en utredning gällande finansiering av studier inom komvux som anpassad utbildning.

Utredningen föreslår en ny utbildningsform; yrkesskolan – yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. MYH ska besluta om godkännande och statsbidrag till yrkesskolan som kommuner, regioner och enskilda fysiska eller juridiska personer ska få anordna. Yrkesskolan ska komplettera, inte konkurrera med det befintliga utbudet av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Den ska alltså inte innehålla samma eller liknande yrkesutbildningar som redan finns.

RIO delar utredningens bedömning om att det behövs en samordning av det totala utbudet av yrkesutbildning i en region. Yrkesskolans utbildningar ska inte konkurrera med andra yrkesutbildningar på orter, i etableringskommunen eller inom pendlingsavstånd där söktrycket inte är tillräckligt. Överetablering av utbildningar som leder till samma yrkesroll ska undvikas.

RIO konstaterar att utredningen uppmärksammar folkhögskolans yrkesutbildningar på gymnasial nivå och att dessa bidrar till arbetslivets kompetensförsörjning. Yrkesskolan kommer enligt betänkandet att ha många gränssytor till folkhögskolans utbildningar. RIO konstaterar vidare att det framgår av betänkandet att MYH ska ta hänsyn till folkhögskolans utbildningsutbud vid bedömning av ansökningar om ny utbildning inom yrkesskolan.

RIO ställer sig dock ytterst tveksamma till utredningens bedömning om att folkhögskolan, vid överlappning mellan folkhögskolans yrkesutbildningar och yrkesskolan, i första hand bör bidra till yrkesskolan genom att anordna yrkesskoleutbildning. Det innebär att delar av folkhögskolans yrkesutbildningar bör övergå till att genomföras enligt den modell som tillämpas för yrkeshögskolan; att lämna en framgångsrik utbildningsform för en mindre framgångsrik sådan kan inte anses som annat än kontraproduktivt.

Medan 25 procent av de studerande på yrkeshögskolan hoppar av sin utbildning är motsvarande andel för folkhögskolans yrkesutbildningar 5 procent. Vidare sjunker examensgraden på yrkeshögskolan och är på den lägsta nivån sedan 2010; 67 procent. För avslutade yrkesutbildningar på folkhögskola är exemplen många där nästan samtliga deltagare går direkt ut i arbete. Mot bakgrund av detta avvisar RIO utredningens bedömning om att delar av folkhögskolans yrkesutbildningar bör avvecklas.

Sedan 1868 har framgångsrika yrkesutbildningar getts på folkhögskola. Således en lång tradition där yrkesutbildningar präglas av gemensamma inslag oberoende av skola kombinerat med delar som varierar från skola till skola. En professionell utbildning där deltagarnas egna beprövade erfarenheter ingår. Ett exempel är utbildning till fritidsledare – som har stor betydelse för

kompetensförsörjningen – där folkhögskolans utformning av utbildningen ger den särskilda kompetens i form av förmåga att även kunna arbeta relationellt vilket krävs för att kunna bidra till unga människors demokratiska skolning. Folkhögskolan har också blivit erkänd som utbildare av undersköterskor och utfärdar intyg till godkänt resultat på denna yrkesutbildning som resulterar i en skyddad yrkestitel.

Vidare är folkhögskolans största verksamhetsgren särskild kurs som ofta är yrkesförberedande; bland andra är de estetiska kurserna omistliga för det vidare utbildningsflödet till konstnärliga utbildningar på högskola och därmed den framtida arbetsmarknaden. Inte minst gäller detta musiken som område.

Bakgrunden till folkhögskolan som en framgångsrik yrkesutbildande utbildningsform är goda och väl utvecklade kontakter med lokalt och regionalt näringsliv samt civilsamhälle.

Avslutande kommentarer

Trots den bild som utredningen på ett bra sätt tecknar om behov av flexibilitet, riksrekryterande vuxenutbildning och löpande uppräknig av statsbidrag till densamma – samt de problem utredningen identifierar att komvux brottas med – omfattas inte utbildningsformen folkhögskola av utredningens förslag. Dessutom bedömer utredningen att folkhögskolan i vissa fall bör avveckla egna yrkesutbildningar och istället anordna yrkesskoleutbildning.

RIO kan därmed konstatera att en rimlig tolkning är att utredningens kännedom om folkhögskolan som yrkesutbildande utbildningsform och hur framgångsrik den är, är uppenbart bristfällig. RIO anser att det är angeläget att inkludera folkhögskolan i utbyggnaden av yrkesutbildningen. Folkhögskolan kan och vill fortsätta med yrkesutbildningar inklusive sådana inom ramen för yrkeshögskolan och framöver som yrkesskola – men inte på bekostnad av att avveckla egna yrkesutbildningar. RIO anser vidare att det inom ramen för yrkesutbildning är angeläget att inkludera pedagogisk personal på folkhögskola vad gäller statlig finansiering av kompetenshöjande insatser, de ska ges tillgång till fortbildning inom pedagogik och didaktik på samma sätt som lärare inom andra utbildningsformer.

Utredningen föreslår att en delegation ska inrättas, med uppdrag att bland annat följa upp och utvärdera yrkesutbildningen samt verka för att denna bidrar till en förbättrad kompetensförsörjning och att utbildningen håller en hög kvalitet. RIO har inga synpunkter på det förslaget, men om en sådan delegation inrättas menar RIO, mot bakgrund av ovan nämnda, att det är angeläget att folkhögskolans båda intresseorganisationer RIO och OFI ingår i delegationen. RIO förutsätter att så sker.

Anna Ekström

Ordförande

Olle Westberg

Generalsekreterare